

Kari Sjøhelle Jevne
stipendiat,
Høgskolen i Oslo og Akershus
kari.jevne@hioa.no

Oddbjørg Skjær Ulvik
førsteamanuensis,
Høgskolen i Oslo og Akershus
oddbjorgskjar.ulvik@hioa.no

Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker

Tema for denne artikkelen er barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker. Barn som har ikke-samboende foreldre med høyt konfliktnivå kan være i en sårbar livssituasjon. Å bistå disse familiene kan være en utfordring for profesjonelle hjelpere i barnevernet. Med utgangspunkt i kvalitative intervjuer med 26 ansatte i den kommunale barneverntjenesten belyser artikkelen hvordan saksbehandlere forstår og definerer foreldrekonfliktsaker, sitt handlingsrom, og hva de opplever som vanskelig i disse sakene. Begrepet grensearbeid (boundary work) brukes som analytisk verktøy for å utforske saksbehandlernes kategorisering og meningsskaping i et faglig og juridisk grenseland. Artikkelen viser hvordan foreldrekonfliktsaker kan utfordre og endre saksbehandlernes faglige forståelser, prioriteringer og etablerte praksiser.

Illustrasjon: Eldbjørg Ribe

«D et er jo ikke å legge skjul på at dette er forhold som det er vanskelig for oss å jobbe med. Det blir litt sånn: Å nei, ikke én sånn til!»

Dette utsagnet kom fra en saksbehandler i barnevernet. Forholdene hun viste til er saker hvor bekymringen for barnet oppstår i et omsorgssystem hvor foreldre i ulike hjem har konflikter om barnets bosted, samvær eller utøvelse av foreldreansvar. I vår undersøkelse kom det fram at saksbehandlere i barnevernet opplevde slike saker som spesielt vanskelige. Artikkelen bygger på intervjuer med 26 ansatte i den kommunale barnevernstjenesten, og vi drøfter spørsmålet: *Hvordan konstruerer saksbehandlere i barnevernet problemet i foreldrekonfliktsaker?* Med dette mener vi at vi utforsker saksbehandleres kategoriserings- og defineringsvirksomhet i møte med foreldrekonfliktsaker, eller sagt med andre ord; deres meningsskapende virksomhet. Blant annet utforsker vi innholdet i merkelappen «vanskelig» og hva saksbehandlere opplever som sitt handlingsrom i slike saker.

Betegnelsen «foreldrekonfliktsaker» brukes i denne artikkelen om saker hvor det er konflikter mellom foreldre som ikke bor sammen, og hvor barnevernet er bekymret for barnets situasjon. Andre betegnelser som ofte brukes om slike saker er «høykonfliktsaker» og «konfliktfulle barnefordelingssaker». Alle betegnelsene har til felles at de verken har et entydig innhold eller et avgrenset problemfelt. Foreldrekonfliktsaker kan inkludere saker med dårlig kommunikasjon og samarbeid mellom foreldrene, saker med mistanke om vold eller overgrep under samvær eller hos bostedsforelderene, og/eller saker der foreldrene er fiendtlige overfor hverandre gjennom å komme med falske anklager (Birnbaum og Bala 2010). Betegnelsen foreldrekonfliktsaker, slik vi vil bruke det videre, favner derfor et bredt spekter av saker; både konfliktsaker hvor barn kan ha behov for barneverntjenester av «tradisjonelle» årsaker som rus, vold eller vanskjøtsel, og saker hvor konflikten i seg selv vurderes til å utgjøre en omsorgssvikt for barnet (Lassen 2005).

En utfordring knyttet til å definere situasjonen som en konflikt, er at dette begrepet ofte knyttes uteluk-

kende til kommunikasjons- og samarbeidsproblemer. Konfliktbegrepet kan dermed tilsløre andre forhold i barnets situasjon, for eksempel familievold eller omsorgssvikt (Jaffe, Lemon, og Poisson 2003; Buchanan et al. 2001). En annen utfordring er at hva som forstås som konflikt avhenger av perspektiv; det kan defineres som konflikt enten av den ene eller begge foreldrene, og/eller av barnevernets ansatte. I denne artikkelen utforsker vi kategoriseringsvirksomheten saksbehandlere driver med når de skal forstå problemet i foreldrekonfliktsaker; hvordan saksbehandlerne selv definerer hva som er en foreldrekonfliktsak. Foreldrene trenger ikke nødvendigvis være enig i konfliktdefinisjonen.

Selv om det er et offentlig mål å redusere antall barn som lever med konflikter mellom foreldrene, anses det som en stor utfordring for profesjonelle hjelpere å nå fram til familier i konflikt (Ådnanes et al. 2011). Dette har aktualisert forskning om profesjoner som bistår disse familiene. I Norge er forskning på foreldrekonflikter først og fremst gjort innenfor domstolen (bl.a. Koch 2000, 2008; Rønbeck 2008; Skjørten 2010) og i familievernnet (bl.a. Ådnanes et al. 2011; Gulbrandsen og Tjersland 2011). Det finnes lite kunnskap om barnevernets rolle i foreldrekonfliktsaker, til tross for at majoriteten av de barna som er i kontakt med barnevernet har foreldre som ikke bor sammen (Fauske et al. 2009).

Manglende kunnskap om barnevern og foreldrekonflikter kan ha sammenheng med at foreldrekonflikter vanligvis ikke er ansett som barnevernets ansvar (Rød 2010; BLD 2011), men som et anliggende for familievernnet og domstolen. Barnevernet er imidlertid kritisert for å avvise meldinger der foreldrekonflikter er dominerende (Lassen 2005; BLD 2011, 2006) og for ikke å gi barn i familier med foreldrekonflikter nødvendig oppfølging (Lassen 2005; Rød 2010). I Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets (BLD) «Veileder om barnevernets rolle ved mistanke om overgrep under samvær» fra 2006 (BLD 2006) understrekes det derfor at «Bekymring for et barns livssituasjon må tas like alvorlig der barnets foreldre er i konflikt med hverandre, som der hvor barnets for-

eldre ikke er i slik konflikt (BLD 2006: 6)». Barnevernets arbeid med foreldrekonflikter er imidlertid utfordrende og komplekst (Flacké 2005) og barnevernets rolle og mandat kan være uklart i disse sakene (BLD 2011).

Juridiske rammer

Saker som omhandler både foreldrekonflikter og barnevern foregår i skjæringspunktet mellom Lov om barn og foreldre (barneloven, bl.) og Lov om barneverntjenester (barnevernloven, bvl.). Barnevernets tilbaketrunkne rolle i foreldrekonfliktsaker kan ses i sammenheng med at det er barneloven som regulerer spørsmål om bosted og samvær. Barneloven pålegger foreldrene å bli enige om hvor barnet skal bo, og omfanget av samvær, med utgangspunkt i hva som er best for barnet (bl. §48). Familievernet kan mekle, gi råd og veiledning i denne prosessen. Hvis foreldrene ikke blir enige, kan domstolen bestemme barnets bosted og omfanget av samvær. Det kan også i avtale eller i dom settes vilkår for gjennomføringen av samværsretten, for eksempel i form av tilsyn under samvær (bl. § 43 3. ledd).

Når foreldre har konflikter om bosted eller samvær, har barnevernet altså ingen myndighet til å ta avgjørelser om bosted eller samvær. I følge barnevernlovens forarbeider bør barneverntjenesten anbefale foreldre i konflikt å få avklart bosteds- og samværskonflikter etter barnelovens regler (Ot.prp. nr 44 (1991-1992) referert i BLD 2011). Samtidig har barnevernet plikt til å sikre at barn som lever under forhold som kan «skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid» (jfr. bvl. § 1-1), og til å finne tiltak til barnets beste (jfr. bvl. § 4-1). Dette gjelder også for barn som har foreldre som er uenige om barnets bosted og/eller samvær. Når det kommer fram bekymringer om barnets omsorgssituasjon, enten i nye eller pågående saker, skal slike bekymringer behandles som enhver annen melding. Barnets omsorgssituasjon skal undersøkes hvis det er «rimelig grunn til å anta» at barnet, på grunn av forholdene i hjemmet, eller av andre grunner, har et særlig behov for et tiltak etter kapittel 4 i barnevernloven (jfr. bvl. §

4-3). Når foreldrene bor i ulike hjem, kan undersøkelsen gjennomføres overfor begge foreldre og i begge hjem (BLD 2006, s 14).

I foreldrekonfliktsaker har barnevernet mulighet til å tilby frivillige hjelpetiltak og råd og veiledning både der barnet bor fast og i samværs hjemmet, såfremt foreldrene samtykker til dette. Barnevernet har også mulighet til å gi foreldre informasjon om barnelovens regler og prosesser, samt gi foreldrene skriftlige anbefalinger om å endre bosteds- eller samværsordninger (BLD 2006 s 15 – 18). Fylkesnemndas tvangstiltak kan imidlertid bare rettes mot bostedsforelderen. Hvis det for eksempel er mistanke om overgrep under samvær, har ikke barnevernet hjemmel i barnevernloven til å gripe inn og stanse samvær, med mindre barnet befinner seg i en akutt faresituasjon (jfr. bvl. § 4-6 annet ledd.). Foreldre som ikke beskytter barnet mot skadelig samvær, kan som ytterste konsekvens risikere å miste omsorgen for barnet (Lindboe 2012).

Det juridiske regelverket gir en ramme for saksbehandlers handlingsrom. Juridiske tekster er imidlertid elastiske og åpne for fortolkning (White 1998). I vurderinger av konkrete saker foregår det derfor utstrakt bruk av skjønn. Grensedragningen mellom barneloven og barnevernloven er også stadig oppe til diskusjon. To aktuelle forslag til endringer i barneloven fra BLD synliggjør dette. I høringsnotat av 21. juni 2012 foreslås det blant annet at domstolen skal kunne pålegge barnevernet å bistå med «beskyttet tilsyn» både i «en del høykonfliktsaker» og i «saker med problematikk knyttet til vold, rus, psykiatri, men der samvær til tross for dette vil være til barnets beste» (BLD 2012a: 32). I høringsnotat sendt på høring 12. oktober 2012 foreslås det at bostedsforelder skal ha rett til å nekte samvær der vedkommende reelt frykter at barnet er utsatt for vold og/eller overgrep. Videre foreslås det å lovfeste en rett og plikt for dommere til å melde fra til barnevernet, og at barnevernet skal ha mulighet til å opptre som partshjelper i en sak etter barneloven (BLD 2012b). Slike lovforslag synliggjør foreldrekonfliktsaker som et anliggende for barnevernet, og kan på sikt endre rammene for barnevernets arbeid.

Teoretisk perspektiv:

Meningsskaping og grensearbeid

Profesjonsutøvelse i foreldrekonfliktsaker skjer altså i et faglig og juridisk grenseland mellom barneloven og barnevernsloven, og i grensen til andre profesjoner. Vi har derfor valgt Grensearbeid som et analytisk redskap. Begrepet grensearbeid bygger på pedagogen Anne Edwards (Edwards 2010, 2009) analyser av «boundaries» og «boundary work» i samhandling mellom ulike profesjoner. Ifølge Edwards er «boundaries» (grenser) sosiale konstruksjoner som definerer hvem som inkluderes i eller ekskluderes fra interaksjon, og hvilke kunnskaper og meningssystemer som vurderes som relevante for slik interaksjon. Grenser forstås ikke som barrierer som skal overskrides, men som “places where social practices are open to negotiation and the ideas carried in established practices are informed by new insights” (Edwards, 2010, s 5). Grenseområder fremheves derfor som steder å lære og som åpne for kreativitet, men også som steder hvor profesjonsutøveres identiteter, prioriteringer, etablerte praksiser og forståelser blir utfordret (Edwards 2009). Selv om vi i denne artikkelen ikke utforsker møter mellom ulike profesjonsgrupper, er Edwards grensebegrep likevel anvendelig i analysen av saksbehandlernes kategoriseringsvirksomhet når de skal ta stilling til hva som faller innenfor og utenfor sitt ansvars- og kompetanseområde.

Ser man på profesjonsutøvelse i juridiske og faglige grenseland som steder for forhandling og kreativitet, er også Donald Schöns (1983) forståelse av profesjonsvirksomhet som meningsskapende virksomhet et relevant perspektiv. I følge Schön er problemsituasjoner i sosialt arbeid preget av informasjon som kan være både motstridende, kompleks og sammensatt. Når profesjonsutøvere skal forstå problemsituasjoner, driver de derfor med aktiv meningsskaping, der forståelsen av hva som er problemet konstrueres. En viktig del av sosialt arbeid handler dermed om å forstå problemet, og dette har i følge Schön betydning for hvordan problemet kan håndteres.

Forskning om barnevern og foreldrekonflikter

Selv om barnevernets profesjonsutøvelse i familier med foreldrekonflikter i liten grad er et eget forskningsfelt, finner vi studier innenfor barnevernforskning, volds- og overgrepforskning og skilsmissemforskning som berører temaet. Når ansatte i barnevernet skal arbeide med foreldrekonfliktsaker, kan de møte familier i en belastende situasjon. Studier viser at det er høyere forekomst av psykiske vansker, rus og aggressiv atferd blant foreldre i konflikt enn blant andre foreldre (Ådnanes et al. 2011; Koch 2000). Studier viser også at foreldre i konflikt opplever dette som emosjonelt belastende, særlig når de har bekymringer for om barnet er utsatt for overgrep eller omsorgssvikt hos den andre (Søftestad og Toverud 2012; Buckley, Whelan, og Carr 2011). En gjennomgang av norsk og internasjonal forskning om foreldrekonflikter, viser videre at det er grundig dokumentert at konflikter er en risiko for barnets utvikling (Nilsen, Skipstein og Gustavson 2012). I en av få studier av saksbehandlernes erfaringer med foreldrekonfliktsaker påpeker Flacké (2005) at saksbehandlere ønsker å dempe konfliktnivået mellom foreldrene, men at de ofte mangler adekvate tiltak. Sakene er preget av hyppig kontakt med foreldrene, hvor stadig nye problemstillinger dukker opp. Saksbehandlere fremhever at de prøver å være nøytrale og bidra til konfliktløsning, men kontakten med barnevernet kan tvert om bidra til opptrapning av konfliktene i enkelte saker.

I saker med mistanke om vold og overgrep, kan ansatte i barnevernet stå overfor særlige utfordringer knyttet til samvær og beskyttelse av barnet når den påståtte overgriperen har juridisk rett til samvær med barnet (Mossige et al. 2003; Søftestad og Toverud 2012). I slike saker kan det blant annet være krevende for profesjonelle å vurdere når bekymringene for barnets omsorgssituasjon er reelle, og når bekymringene fremmes som en del av foreldrenes kamp om barnet (Buckley, Whelan, og Carr 2011; Jaffe, Lemon, og Poisson 2003; Brown et al. 2001). Flere empiriske undersøkelser viser at foreldre sjelden fremmer falske påstander om vold eller overgrep som ledd i en kamp om barna. Brown et al. (2001) mener at denne forstå-

elsen står sterkt; de omtaler denne forståelsen som «the child abuse and divorce myth», og påpeker at myten kan bidra til at profesjonelle ikke tar opplysninger om vold eller overgrep på alvor.

Utfordringer knyttet til dokumentasjon er godt kjent i disse sakene. Erfaringer fra barnefordelingsaker i domstolen viser at det kan være uenighet om hva som er sakens faktum (Skjørten 2010) og det kan være vanskelig å ha kunnskap om hva som er barnets situasjon og hva som er årsakene til foreldres uenighet. Mange stiller spørsmål om påstander om vold, overgrep eller andre bekymringer knyttet til barnets omsorgssituasjon i foreldrekonfliktsaker blir tilstrekkelig utforsket av profesjonelle i familievernet og domstolen (Nylund 2011; Hydén 2001; Eriksson 2003). Det reises også spørsmål om dokumenterte overgrep blir tillagt tilstrekkelig vekt når barnets bosted og samvær bestemmes (Oppedal 2008; Skjørten 2005).

Når barnevernet skal vurdere en foreldrekonfliktsak, beveger de seg med andre ord inn i et komplekst felt hvor de må finne en balanse mellom å følge opp familier med et reelt behov for bistand fra barnevernet; og samtidig sørge for at familier ikke involveres unødig i barnevernet (Buckley, Whelan, og Carr 2011).

Metode

Det empiriske grunnlaget for denne artikkelen er kvalitative intervjuer med 26 ansatte (23 kvinner og tre menn) fra syv ulike kontorer i den kommunale barneverntjenesten i Oslo-regionen. Datamaterialet kommer fra en ph.d.-studie som inngår i forskningsprosjektet «Snakk med oss. Profesjonsutøvelse og barns deltakelse» (www.hioa.no/smo) ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Med utgangspunkt i en kriteriebasert strategi (Patton 2002) ble saksbehandlere med pågående eller nylig avsluttede foreldrekonfliktsaker rekruttert. Vi ønsket å gå bredt ut for å fange opp hva saksbehandlere forstår som foreldrekonflikter. For å gi en idé om hvilke typer konfliktsaker som kunne være aktuelle, ble det gitt følgende eksempler: a) barn som ikke ønsker samvær med en av foreldrene, b) bekymring om overgrep under samvær, c) samværsforeldres

bekymring for omsorgssituasjonen hos bostedsforelder, d) situasjoner der konfliktnivået er så høyt at det i seg selv kan svekke omsorgen for barnet. Det ble også åpnet for andre typer konfliktsaker, videre at både skilte foreldre og foreldre som aldri har bodd sammen kunne inkluderes.

Totalt 16 intervjuer ble gjennomført; noen intervjuer i smågrupper med to, tre eller fem deltakere, andre individuelt. Intervjuene var semistrukturerte (Kvale og Brinkmann 2009). I 13 «caseintervjuer» ble konkrete saker gjennomgått i detalj fra første bekymringsmelding og fram til dags dato sammen med den ene eller begge saksbehandlere i saken. I tre smågruppeintervjuer ble generelle erfaringer fra arbeid med foreldrekonfliktsaker diskutert, og her ble konkrete saker brukt for å eksemplifisere erfaringer. Fordi intervju er en samtale som samskapes mellom forsker og informant (Kvale og Brinkmann 2009), ga de ulike intervjuformene ulike muligheter til å beskrive og reflektere over praksis. Intervjuer med flere til stede åpner opp for gruppediskusjon og felles refleksjon (Patton 2002), mens «caseintervjuene» i større grad innbyr til refleksjon knyttet til konkrete praksiser og vurderinger av enkeltbarns omsorgssituasjon. Alle sakene ble diskutert anonymt, slik at barnas og foreldrenes identitet ikke ble gjort kjent.

Ved en grundig gjennomlesning av intervjuene så vi at saksbehandlere ofte brukte betegnelsen «vanskelig» om konfliktsakene og et ordfrekvenssøk i NVivo 8 på begrepene «vanskelig»/«vanskelige» bekreftet dette. Med utgangspunkt i NVivo-søket, arbeidet vi med tematisk organisering og meningsfortolkning (Kvale og Brinkmann 2009) «på tvers» av materialet (Haavind 2000). Vi stilte analytiske spørsmål som: Hva beskriver saksbehandlere som vanskelig? Hvorfor oppleves det som vanskelig? Intervjumaterialet ble også lest på nytt for å inkludere synonymer til begrepet «vanskelig». Temaet «vanskelig» er altså analysert frem gjennom flere faser. Begrepet grensearbeid, som nevnt tidligere inspirert av Edwards (2009, 2010) begrep «boundary work», bidro til å rette oppmerksomheten mot det kategoriseringsarbeidet saksbehandlere gjør. Analysen foregikk dermed i et samspill

mellom empiri og teori (Haavind 2000). I fremstillingen av materialet siteres både kvinnelige og mannlige informanter. Av anonymitetshensyn omtales alle i hunkjønnnsform.

Etiske overveielser

Artikkelen baserer seg på intervjuer med ansatte i barnevernet og formidler dermed de profesjonelles perspektiv. Mødre, fedre eller barn som omtales kan ha en annen opplevelse av sin situasjon og barnevernets arbeid. Ansatte i barnevernet er en profesjonsgruppe som står i en særlig maktrelasjon til foreldre og barn som er deres klienter. Samtidig er de en profesjonsgruppe som også har begrenset makt og som ofte utsettes for kritikk. Profesjonalitet kan derfor være et sårbart tema, og for oss er det et viktig etisk anliggende å vise respekt for informantenes faglighet og profesjonsutøvelse. Når oppmerksomheten rettes mot det saksbehandlerne opplever som vanskelig, kan det bidra til å forsterke et negativt fokus på barnevernet eller den enkelte saksbehandler. Vi har imidlertid ikke vært opptatt av å vurdere gode eller dårlige praksiser. I stedet for å gjøre en gjørelse en normativ vurdering av praksisene, har vi utforsket variasjoner i saksbehandlernes forståelser og meningsskaping.

Resultater: Saksbehandlernes grensearbeid

Barnevernssak eller barnelovssak?

Informasjon om foreldrekonflikter kan fremkomme både i nye bekymringsmeldinger og i allerede pågående saker. Ved mottakelse av nye bekymringsmeldinger, ble en viktig del av grensearbeidet å vurdere når foreldrekonflikter var et anliggende for barnevernet og når sakene skulle avvises eller henvises til andre instanser. Foreldrekonfliktsaker ble i utgangspunktet ikke forstått som barnevernets ansvar. «Vi sier jo veldig ofte at det her på en måte ikke er barnevern, det er [lov om] barn og foreldre...», påpekte en saksbehandler. Mange fortalte derfor at foreldrene ofte fikk informasjon om barnelovens regler, og deretter ble henvist til familievernet, advokater eller domstolen: En praksis som er i tråd med forarbeidene til barne-

vernloven. Hvor grensen mellom barneloven og barnevernloven skal gå, er imidlertid langt fra entydig for saksbehandlere, og hver enkelt må derfor vurdere når foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon og dermed blir et anliggende for barnevernet. Vurderingene av når barnevernet skal gå inn i foreldrekonflikter kan betraktes som en forhandling om hvor grensen går for hva som faller innenfor barnevernets ansvarsfelt. Et sentralt vurderingsmoment i dette grensearbeidet er hvilken informasjon som fremkommer om foreldrenes omsorgsevne og barnets situasjon. Noen fremhevet betydningen av informasjon om flere problemer enn selve konflikten mellom foreldrene:

«Når vi først har gått inn, er det andre typer problematik og så i saken. Ikke bare konflikten».

Her ble det særlig lagt vekt på informasjon om bekymring for psykiatri, rus, vold, overgrep og lignende. En sa:

«Der hvor de [foreldrene] er bekymret for at det er alvorlig omsorgssvikt hos den andre, type rus eller vold eller incest eller noe sånt ... Der må vi gå inn med full tyngde».

Det vanskeligste grensearbeidet skjer i de mer «rene» foreldrekonfliktsakene, hvor informasjon om samværskonflikter, som for eksempel vedvarende krangling om samvær og bosted og store samarbeids- og kommunikasjonsutfordringer er mest fremtredende. En saksbehandler sa:

«Jeg synes det er vanskelig å trekke noen grense der, fordi det er jo så diffust og vi kan jo ofte ikke bedømme det heller: hva som er skadelig for barnet i samvær med foreldre som til stadighet krangler og barn som rives og slites mellom de to partene her. Det er ikke så godt å si hvor den grensa befinner seg.»

Enkelte saksbehandlere mente at det i slike saker er spesielt viktig å utforske symptomer hos barnet. «Når foreldrene holder på å rive ut øynene på hverandre sånn at barnet lider og utvikler symptomer på en omsorgssituasjon som er helt umulig. Det er vår greie», påpekte en saksbehandler. Andre saksbehandlere trakk frem infor-

masjon om hvordan barnet involveres i konflikten av foreldrene, og noen pekte på betydningen av om foreldrene gjør noe for å endre situasjonen. En uttrykte det slik:

«Jeg tenker at når foreldre ikke klarer, ikke vil, ikke har ressurser til å få gjort noen ting, ikke ser behovet, og vi ser at det går ut over barna, da tenker jeg at det kan være barnevern».

Elisabeth Backe-Hansen (2004) har hevdet at rusmisbruk hos foreldre fungerer som et slags «trumfkort» i omsorgsovertakelsessaker. Vårt materiale viser at informasjon om rus, vold, overgrep o.l. kan fungere som et tilsvarende «trumfkort» når saksbehandlere skal vurdere en foreldrekonfliktsak som barnevern eller ikke, mens henvendelser om «rene» konfliktsaker er vanskeligere å kategorisere som barnevern. Dette kan henge sammen med at det i saker med rus, vold etc. er det Lassen (2005) kaller «tradisjonelle» grunner til at barnevernet er involvert; og at disse sakene i større grad har kjennetegn som er kjente kategorier for saksbehandlere. Betydningen av kjente kategorier så vi også når saksbehandlerne fortalte om arbeid med samværskonflikter i allerede pågående saker med alenemødre, eller saker med familievold. I disse sakene ble arbeid med foreldrenes samværskonflikter del av det pågående barnevernsarbeidet, men fordi disse sakene allerede var kategorisert som barnevern, ble grensarbeidet knyttet til grensen mellom barne- og barnevernlov i mindre grad aktualisert.

Er konflikt psykisk vold?

Når saksbehandlerne snakket om «rene» foreldrekonfliktsaker, var mange opptatt av at vedvarende høyt konfliktnivå er skadelig for barna. Selv om det er slått fast at konflikter er en risiko for barnets utvikling, nå senest i en forskningsoversikt fra Folkehelseinstituttet (Nilsen, Skipstein og Gustavson 2012), gir ikke denne kunnskapen nødvendigvis argumenter for at barnevernet skal gå inn i saken. I enkelte saker syntes det snarere som om informasjon om bosteds- eller samværskonflikter hindret saksbehandlere i å se barnets

omsorgssituasjon. En saksbehandler fortalte om en foreldrekonfliktsak hvor bekymringsmeldinger gjentatte ganger var blitt avvist, hun påpekte:

«Da fikk vi ikke helt tak på hvordan mor var og hvordan far var. For da så vi konflikten, ikke sant?».

Dette sitatet kan tolkes som at saksbehandleren relaterer konflikter til parforholdet, ikke til foreldreskapet (Andenæs 2004), og at oppmerksomheten om konfliktene dermed kan tilsløre mulig omsorgssvikt, vold eller overgrep (Jaffe, Lemon, og Poisson 2003). I den videre diskusjonen pekte en kollega på at det har stor betydning hvordan de selv forstår og kategoriserer disse sakene. Hun sa:

«Det er jo vi som må definere det som en samværskonfliktsak».

I grensarbeidet mellom barne- og barnevern ser vi derfor at både type informasjon, og ikke minst hvordan denne informasjonen aktivt forstås og kategoriseres av saksbehandlere, blir sentralt (Schön, 1983).

Betydningen av eget kategoriseringsarbeid vises også i et gruppeintervju hvor forståelsen av foreldrekonflikter endres når foreldrenes konfliktatferd knyttes til voldsbegrepet. I gruppeintervjuet viste en saksbehandler til en sak hvor hun hadde fortalt foreldrene at de utsetter barnet for psykisk vold når de stadig krangler høyløyt foran det. I gruppediskusjonen henviste saksbehandleren til en definisjon utviklet av «Alternativ til vold», hvor det å være vitne til fysiske eller verbale konflikter inkluderes i voldsbegrepet (Heltne og Steinsvåg 2011; Isdal 2000). Denne koblingen mellom konflikt og psykisk vold brakte nye perspektiver inn i gruppediskusjonen: Saken gikk fra å være definert som en «ren» konfliktsak med krangling og uenighet mellom foreldrene, til å bli definert om en «psykisk vold»-sak. Diskusjonen av saken ga saksbehandlere i gruppen et nytt perspektiv på utgangspunktet om at også «rene» foreldrekonfliktsaker bør henvises videre til familievern eller retten. Fordi dette kontoret hadde egne rutiner for voldssaker, ga denne kategoriseringen et argument for å innhente mer informasjon i saken. Det blir «ikke så lett å bare avslutte i meldingsuken», påpekte en av de andre saksbehandlerne. Eksempelet overfor illustrerer hvordan faglige for-

ståelser utfordres i grenseområder og hvordan kreativt grensearbeid gjennom felles refleksjon muliggjør nye problemkonstruksjoner og alternative handlingsmuligheter (Schön 1983; Edwards 2009).

Bekymringer eller beskyldninger?

I eksempelet ovenfor var det en utvidet definisjon av «vold» som åpnet opp for nye problemkonstruksjoner. Som vi har sett kan informasjon om vold, overgrep o.l. fungere som «trumpfakt» i vurderingen av hvorvidt en foreldrekonfliktsak skal kategoriseres som barnevern eller ikke. Mange saksbehandlere opplevde imidlertid slik informasjon som vanskelig å vurdere i foreldrekonfliktsaker. Flere saksbehandlere hadde erfaring med foreldrene som kom med gjensidige påstander om omsorgssvikt, og som ga svært motstridende informasjon om barnets omsorgssituasjon og om den andres omsorgsevne. En saksbehandler sa:

«Det er vanskelig, fordi det er to parter som sitter og har to veldig ulike historier. Og det er utrolig vanskelig å forholde seg til. Veldig ofte aner vi ikke hvem av dem som egentlig snakker sant, fordi de mange ganger beskylder hverandre for ille ting».

De foreldrekonfliktsakene som ble beskrevet i denne studien var ofte kjennetegnet av en omfattende informasjonsmengde fra foreldrene. Saksbehandlerne fortalte om hyppig kontakt på telefon og e-post, og om foreldre som tok med barna for å vise fram deres blåmerker eller dokumentere at barnet ikke ville på samvær etc. En saksbehandler fortalte:

«Det er vanskelige saker å håndtere rett og slett. Det blir gjerne litt for mye informasjon, i motsetning til for lite informasjon som vi tradisjonelt ofte får, for de har så mye å fortelle om den andre forelder».

At saksbehandlere i barnevernet møter saker med mye og motstridende informasjon fra foreldre i konflikt, er kjent fra tidligere forskning (Flacké 2005; Søftestad og Toverud 2012). I følge saksbehandlere dreide foreldrenes bekymringer seg ofte om hvorvidt barnet har en mangelfull omsorgssituasjon hos den andre forelder. Mange saksbehandlere var imidlertid usikre på hvorfor foreldrene fortalte barnevernet om disse bekymringene; var foreldrene reelt bekym-

ret for barnet, eller ble informasjonen om mangelfull omsorg hos den andre forelder fremmet som ledd i kampen om barnet? En sa det slik:

«Det blir på en måte vanskelig å skille ut hva disse foreldrene sier, om det er for å ramme den andre forelder, eller om det er reelle bekymringer for hvordan barnet har det».

En del av kategoriseringsarbeidet i foreldrekonfliktsaker blir dermed knyttet til hvordan saksbehandlerne skal forstå informasjonen fra foreldrene; er det reelle bekymringer eller falske beskyldninger? Snakker foreldrene sant eller ikke? Dette er kjente dilemmaer for profesjonelle i foreldrekonfliktsaker og utsagnene kan tyde på at «the child abuse and divorce myth» (Brown et al. 2001) også er representert i norsk barnevern.

Hvordan kan saksbehandlerne så forstå og håndtere foreldrenes ulike beretninger? Enkelte la vekt på å innta en nøytral posisjon og ikke velge side i konflikten, noe som kunne føre til at saksbehandlere ikke forholdt seg til foreldrenes bekymringer. Noen saksbehandlere fortalte om saker hvor de aktivt hadde støttet den ene partens forståelse av barnets situasjon, og tatt denne forelderens bekymringer på alvor. I slike situasjoner risikerte de imidlertid å bli kritisert for å velge side av den andre forelder. Andre igjen håndterte den motstridende informasjonen fra foreldrene ved å overskride skillet mellom bekymringer og beskyldninger og kategorisere eventuelle falske beskyldninger som bekymringsfullt i seg selv. En saksbehandler argumenterte slik:

«Uansett om det er for å ramme den andre forelder, så ser vi at det er dårlig foreldreskap det også».

I sitt arbeid i grenselandet mellom det som reguleres av barnevernloven og barneloven inkluderte hun både beskyldninger og bekymringer i barnevernets mandat, og beveget seg dermed bort fra prosjektet å skille mellom «sant» og «usant».

«Fokus på barnet» eller «fokus på foreldrene»?

Et tema som ble trukket frem av informantene var forholdet mellom å ha «fokus på barnet» og det å ha «fokus på foreldrene», noe som i varierende grad ble sett som en motsetning. Mange informanter fremhe-

vet hvor viktig det er å fokusere på barnet og å få fram barnets egen forståelse av sin situasjon i det barnevernfaglige arbeidet. «Sakene snur ofte inne i hodene våre når vi treffer dem [barna]», forklarte en av saksbehandlerne. Samtidig opplevde flere at foreldrenes agenda kunne bli dominerende i foreldrekonfliktsakene, og at verken foreldrene eller saksbehandlere fikk rettet oppmerksomheten mot barnets situasjon i tilstrekkelig grad. En sa det slik:

«Jeg føler meg frustrert, fordi vi er brukt av foreldrene på en måte. Vi er ikke i stand til å holde fokus på barnet, fordi foreldrene bare sitter der og forteller forferdelige ting om hverandre og bruker vår tid på det. Vi ville gjerne snakket mer med barna om hvordan de opplever denne konflikten. Men ofte ender det opp med å bli foreldrenes agenda.»

Flere av informantene hadde likevel hatt mye kontakt med barna i konfliktsakene, og enkelte argumenterte for at det var viktigere å bruke tiden på barna enn på foreldrene. En sa:

«Du kan spandere en time på at de [foreldrene] sitter der sammen, og så ser vi hvordan de oppfører seg overfor hverandre. Så kan vi bruke fire samtaler på barna, for å høre hvordan de opplever disse situasjonene. Det er det jeg vil gjøre.»

Enkelte saksbehandlere opplevde imidlertid kontakten med barna som krevende, fordi de ikke var sikre på om barna snakket sant, eller om de var manipulerte eller lojale overfor foreldrene. En sa:

«Foreldrene kommer ofte med litt sånne vage beskyldninger da. Typisk, 'far er psykopat' og 'mor er psykisk ustabil'. Og midt oppe i dette så sitter det unger som er glade i begge foreldrene, som er kjempelojale, og som ikke tør være ærlige overfor oss, fordi vi ikke snakker godt nok med dem og nok med dem.»

Hun knytter dermed muligheten for å utforske barnets perspektiv til hvorvidt barnevernet har tid og kompetanse til å snakke med barn. Noen saksbehandlere forsto det å utforske foreldrenes beretninger som en motsetning til det å ha oppmerksomhet på barna, og så forholdet mellom foreldre og barn som et dilemma knyttet til fordeling av tid. Andre pekte på at det kan være viktig for foreldrene «å lette litt på trykket, å få frustrasjonen ut» og mente at dette måtte til for å få foreldrenes oppmerksomhet over på barnets perspektiv. En saksbehandler fortalte om en mor som hadde gitt tilbakemelding om hvor viktig det hadde vært at barnevernet hadde hørt på og diskutert hennes bekymringer for barna, selv om de ikke hadde løst uenighetene eller grepet inn direkte i samværskonfliktene. Dette var en erfaring som bidro til å endre saksbehandlerens forståelse av eget handlingsrom. Hun argumenterte for betydningen av å skape rom for å høre på foreldrenes bekymringer. Fordi det å ha bekymringer for barnets omsorgssituasjon hos den andre kan være belastende for foreldre (Buckley, Whelan, og Carr 2011), kan det å gi støtte til foreldrene også være en støtte til barnet.

Saksbehandleres opplevde dilemmaer mellom å fokusere på barnet eller på foreldrene, kan forstås i lys av kritikken barnevernet har fått for å være for foreldrefokusert og ha liten tradisjon for å snakke med barnet (se f.eks. Gamst 2011). Mange av barnevernets tiltak rettes mot å bedre barnets situasjon gjennom å styrke omsorgsevnen til foreldrene. Samtidig legges det i dag større vekt på å inkludere barnets eget perspektiv i barnevernets arbeid, noe som blant annet kommer til uttrykk i forslag til endring i barnevernloven (BLD 2012c). I hvilken grad saksbehandlere forstår det som en motsetning å gi oppmerksomhet til barn og foreldre, vil bidra til å definere deres opplevde handlingsrom, noe vi vil diskutere avslutningsvis.

Et begrenset handlingsrom?

Vi har sett at saksbehandlere noen ganger kan holde seg kreativt til faglige forståelser og dermed også til hvordan eget handlingsrom kan skapes. Barnevernets manglende mulighet til å fatte beslutnin-

ger om bosted og samvær etter barneloven, gir imidlertid en helt klar juridisk begrensning. Disse juridiske begrensningene kjente alle saksbehandlere i undersøkelsen til. Mange saksbehandlere møtte foreldre som forventet at barnevernet kunne gripe inn i forhold til bosteds- eller samværs spørsmål: Ved å stanse samvær, undersøke hvordan barnet hadde det på samvær eller bistå med tilsyn under samvær. Hvordan saksbehandlere tolket sitt handlingsrom i forhold til disse forventningene varierte. I noen saker hadde barnevernet gått inn med frivillige hjelpetiltak i begge hjem, blant annet råd, veiledning og tilbud om tilsyn ved samvær. I enkelte saker hadde barnevernet vitnet i retten, eller gitt skriftlige anbefalinger om stans av samvær. Dette er mulig for barnevernet i følge barnevernets veileder om overgrep under samvær (BLD 2006), men beskrivelsene av praksis varierte både mellom kontorene og innad på kontorene.

Fra annen forskning vet vi at foreldre og profesjonelle står overfor krevende vurderinger knyttet til beskyttelse av barnet når en av foreldrene har bekymring for vold eller overgrep under samvær (Søftestad og Toverud 2012, 2012) og at disse foreldrene står i et krysspress knyttet til muligheten for å kunne beskytte barnet (Breivik og Mevik 2012). Flere saksbehandlere opplevde manglende hjemmel til å gripe inn i samværs hjemmet som et dilemma. En sa:

«Vi skal jo vurdere barnets totale omsorgssituasjon, hvilket også vil si samværsforelder. Men vi vil få et problem hvis vi undersøker hos en som har samvær, og finner ut at barnet har det ille der. Hva gjør vi? Vi kan jo ikke frata foreldre samvær».

Noen saksbehandlere løste dette dilemmaet med å peke på foreldrenes eget ansvar for å beskytte barnet mot skade eller fare (jfr. foreldreansvaret i bl. § 30): «Det er jo ditt ansvar som mor å beskytte gutten slik at han ikke blir utsatt for rus hos far», argumenterte en saksbehandler overfor en mor som var usikker på om hun skulle sende 5-åringen på samvær. Denne saksbehandleren opplevde handlingsrommet som begren-

set til å gi moren informasjon om barneloven, og veiledning om hvordan hun kan gå fram for å endre samvær. «Men vi kan ikke gjøre mer enn det», påpekte hun. Saksbehandleren så imidlertid at denne moren sto overfor et krysspress i vurderingene av samværet. Å stanse samværet kunne bli forstått som boikott av samværet og dermed bli brukt mot henne i en fremtidig barnefordelingssak: «Hvis hun [moren] holder barnet tilbake, så kan hun få en [barnefordelings]sak på det og miste omsorgen».

Både foreldrenes og barnevernets mulighet til å beskytte barnet mot skadelige omsorgs- eller samværs situasjoner, henger sammen med hvordan dette vurderes ved en eventuell barnefordelingssak. Domstolen og barnevernet kan ha ulike vurderinger av barnets beste. I slike situasjoner fortalte enkelte saksbehandlere om frustrasjon og maktesløshet. En saksbehandler fortalte om en sak hvor domstolen i strid med anbefalingen fra barnevernet fastsatte samvær uten tilsyn mellom en 6-åring og en alvorlig psykisk syk mor. Til dette kommenterte saksbehandleren:

«Jeg er jo ikke enig i den dommen da. Men barnevernet kan ikke oppheve en dom. Så det er veldig vanskelig å stå i. Uenig... og når så mye av problematikken rundt barna og familien handler om det, så er vi på en måte maktesløse også.»

Slik denne saksbehandleren påpekte, er det krevende når barnevernet har begrensede muligheter til å gripe inn i kjerneproblematikken i saken, nemlig bekymringene for barnets situasjon under samvær. Fordi faren i denne saken ble vurdert til å ha god omsorgsevne og hadde vært i retten flere ganger for å be om samvær under tilsyn, mente saksbehandleren at det å frata ham omsorgen ikke var mulig. I slike situasjoner settes motsetningene mellom foreldrenes forventninger til barnevernet, egne faglige vurderinger og opplevelsen av eget handlingsrom på spissen. Mangelen på adekvate tiltak kan bli spesielt fremtredende her. Saksbehandlerne fortalte ikke om tilsvarende maktesløshet i saker hvor de erfarte at retten og barnevernet trakk i samme retning. De juridiske rammene

blir derfor spesielt krevende å håndtere i foreldrekonfliktsaker hvor profesjonelle i barnefordelingssaken og i barnevernet har forskjellige faglige vurderinger av hva som er til barnets beste.

Diskusjon

Vi har sett hvordan saksbehandlere konstruerer problemet i foreldrekonfliktsaker; hvordan de skaper mening i det komplekse bildet av informasjon. Grensearbeidet vi har sett handler om å kategorisere saken som barnevernssak eller barnelovssak. Vi har sett at når saken kan relateres til kjente kategorier for barnevernet som for eksempel «vold», er det mer sannsynlig at saken kategoriseres som barnevernets anliggende. Videre omfatter grensearbeidet vi har sett å kategorisere foreldres framstillinger som «bekymringer» eller «beskyldninger», og å prioritere mellom «fokus på barnet» eller «fokus på foreldre». Det saksbehandlerne beskriver som «vanskelig», handler både om det krevende kategoriseringsarbeidet og om at det er utfordrende å finne løsninger til beste for barnet innenfor de virkemidlene barnevernet har til rådighet.

Manglende beslutningsmyndighet i spørsmål om bosted og samvær begrenser barnevernets handlingsrom. Særlig i saker med mistanke om overgrep under samvær, kan dette bidra til frustrasjon og maktesløshet hos saksbehandlere. I barnefordelingssaker med påstander om vold eller overgrep, kan det ofte være uenighet om hva som er sakens faktum (Skjørten 2010). Gjennom plikten til å undersøke barns omsorgssituasjon (bvl. § 4-3) er imidlertid barnevernet gitt mulighet til å utforske sakens faktum, og dermed bidra med informasjon som kan belyse barnets omsorgssituasjon. Saksbehandleres barnefaglige kompetanse knyttet til å vurdere barns omsorgssituasjon kan bidra med faglige perspektiver som igjen kan ha betydning for de beslutninger som fattes av foreldre og domstol. Innenfor de begrensninger som juridiske rammer utgjør, ser vi altså at saksbehandlerne kategorisering avgjør hva som blir deres reelle handlingsrom. Det er derfor viktig å få øye på det kreative grensearbeidet som foregår. I det videre vil vi med utgangspunkt i den presenterte empirien dis-

kutere noen mulige utvidelser av barnevernets handlingsrom.

Et dilemma saksbehandlere forteller om, er hvordan de skal forholde seg til foreldrenes og barnas beretninger; er foreldrene reelt bekymret eller kommer de med beskyldninger? Er barna lojale eller manipulerte? I følge Bala et al. (2007), som har gått igjennom påstander om seksuelle overgrep i barnefordelingssaker, er de fleste udokumenterte påstandene om overgrep fremsatt i god tro, det vil si at foreldrene selv tror barnet er utsatt for overgrep. Slike oppfatninger setter Bala et al. i sammenheng med dårlig kommunikasjon og mistillit mellom foreldre etter et brudd. Når saksbehandleres prosjekt er å skille mellom bekymringer og beskyldninger, når de blir oppatt av å skille mellom «sant» og «usant», ser det ut til at handlingsrommet begrenses. Vi har sett eksempler på saksbehandlere som overskrider denne dikotomien; de ser både bekymringer og beskyldninger som bekymringsfullt, og dermed som sitt ansvar å utforske. Dette åpner for at foreldrenes beretninger kan utforskes som faktiske opplevelser av bekymring, eller som *posisjonerte fortellinger* (Bruner 1990), altså som beskrivelser sett fra deres ståsted. Beretningene blir da viktig informasjon til saksbehandler om hvordan foreldrene forstår verden, ikke primært opplysninger om faktiske forhold. Fordi foreldres forståelser utgjør barnas utviklingsbetingelser, kan det å utforske deres subjektive forståelser være en praksis som saksbehandlere kan etablere, både som del av en undersøkelse og som utgangspunkt for å gi råd og veiledning.

Gulbrandsen og Tjersland (2011) peker på at konflikter kan bli fastlåste dersom den enes bekymringer for barnets omsorgssituasjon ikke blir tatt på alvor av den andre, og at det å gi foreldre rom for å snakke kan bidra til konfliktløsning. Dette kan også være et argument for å innlemme foreldrenes fortellinger i barnevernets interessefelt. Å forstå foreldres så vel som barns beretninger som *posisjonerte fortellinger*, og ikke primært som fakta (Bruner 1990) kan også bidra til å dempe den beskrevne motsetningen mellom «fokus på barnet» eller «fokus på foreldre».

Vi har vist at grensearbeidet mellom barneloven og barnevernloven rommer forhandlinger om hvilken fagkunnskap og hvilke begreper som gjøres relevant. I grenseområder utfordres eksisterende forståelser, men disse landskapene kan også betraktes som steder hvor praksiser kan gi ny innsikt (Edwards, 2010). Eksemplene har vist hvordan faglige forståelser gir retning i tolkningen av den informasjonen som fremkommer i saken, altså hvordan den kategoriseres. Saksbehandlernes konstruksjon av problemet får derfor betydning for hvilket handlingsrom de har (Schön 1983). Når saksbehandlerne reflekterer over sitt eget grensearbeid, sin mulighet til å definere, kan dette også bidra til å redusere opplevelsen av avmakt.

Avslutning

Målet med denne artikkelen er å bidra til økt kunnskap om kompleksiteten i barnevernsarbeid med foreldrekonflikter, og diskutere hvordan barnevernets

forståelser kan bidra til å forme mulige handlingsrom i disse sakene. Studien viser profesjonelle utfordringer som er spesielt synlige i foreldrekonfliktsaker, men begrepet grensearbeid kan gjøres relevant også i andre barnevernssaker. Hvilke begreper som er tilgjengelige og den kategoriseringsvirksomheten som gjøres i profesjonelle vurderinger, er med på å forme profesjonelle praksiser.

Vi har vist hvordan faglige tenkemåter, prioriteringer og praksiser blir utfordret i grenseområdet mellom barnevernlov og barnelov. Endringer i faglige forståelser muliggjør endringer i forståelser av handlingsrom og dermed endringer i praksis (Edwards 2010; Schön 1983). Ved å beskrive de profesjonelles arbeid i dette grenselandet har vi ønsket å synliggjøre den mangfoldige aktiviteten som foregår, og dermed det kreative arbeidet som kan gjøres når krevende problemstillinger håndteres og ny praksis blir formet.

SUMMARY

Boundary work: Child welfare workers dealing with parental conflicts

The topic of this article is how professionals in the child welfare services deal with cases where the concern for the child is related to custodial conflicts between parents in different households. Having parents with conflicts can be a vulnerable situation for children. However, assisting these families is challenging for professionals in the child welfare services. Drawing on qualitative interviews with 26 child welfare workers, this article explores how child welfare workers understand and define what the problem is in parental conflicts, how they understand their possibilities to assist these families, and what they find challenging when dealing with these cases. Boundary work is used as an analytic tool to explore the child welfare worker's production of meaning in a professional and legal border zone. The article shows how cases with custodial conflicts can challenge and change the professional understandings, priorities and established practices of child welfare workers.

Key words: child welfare work, child protection work, parental conflicts, custodial conflicts, professional practice, boundary work

REFERANSER

- Andenæs, Agnes** (2004) Hvorfor ser vi ikke fattigdommen? Fra en undersøkelse om barn som blir plassert utenfor hjemmet. *Nordisk sosialt arbeid* 24 (1):19-33.
- Bala, Nicholas M. C., Mindy Mitnick, Nico Trocmé og Claire Houston** (2007) Sexual abuse allegations og parental separation: Smokescreen or fire? *Journal of Family Studies* 13 (1):26-56.
- Birnbaum, Rachel og Nicholas Bala** (2010). Toward the differentiation of high-conflict families: An analysis of social science research and Canadian law. *Family Court Review* 48 (3):403-416.
- BLD** (2006) *Veileder om barnevernets rolle ved mistanke om overgrep under samvær* (Q-1121B, juli 2006). Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- BLD** (2011) *Tiltak for å redusere antall barnelovsaker for domstolene. Rapport fra arbeidsgruppe.* Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- BLD** (2012a) *Forslag til endringer i barneloven – Samvær under tilsyn av offentlig oppnevnt tilsynsperson m.m.* Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- BLD** (2012b) *Forslag til endringer i lov 8. april nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) mv. for å gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep.* Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- BLD** (2012c) *Høringsnotat av 5. september 2012- Forslag til endringer i lov 17.juli 1992 nr 100 om barneverntjenester (barnevernloven) med tilhørende forskrifter.* Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Brevik, Fritz-Leo og Kate Mevik** (2012) *Barnefordeling i domstolen.* Oslo: Universitetsforl.
- Brown, Thea, Margarita Frederico, Lesley Hewitt og Rosemary Sheehan** (2001) The child abuse and divorce myth. *Child Abuse Review* 10 (2):113-124.
- Bruner, Jerome S.** (1990) *Acts of meaning.* Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Buchanan, Ann, Joan Hunt, Harriet Bretheron og Victoria Bream** 2001. *Families in conflict: Perspectives of children and parents on the family court welfare service.* Bristol: Policy.
- Buckley, Helen, Sadhbh Whelan og Nicola Carr** (2011) 'Like waking up in a Franz Kafka novel': Service users' experiences of the child protection system when domestic violence and acrimonious separations are involved. *Children and Youth Services Review* 33 (1):126-133.
- Edwards, Anne** (2009) Understanding Boundaries in Inter-professional Work. *The Scottish Educational Review* 41 (1):5-21.
- Edwards, Anne** (2010) *Being an expert professional practitioner: The relational turn in expertise.* Dordrecht: Springer.
- Eriksson, Maria** (2003) *I skuggan av Pappa: Familjerätten och hanteringen av faders våld.* Gondolin: Stehag.
- Fauske, Halvor, Willy Lichtwarck, Edgar Marthinsen, Elisabeth Willumsen, Graham Clifford og Bente Heggem Kojan** (2009) *Barnevernet på ny kurs? Det nye Barnevernet, et forsknings- og utviklingsprosjekt i barnevernet.* Nordlandsforskning.
- Flacké, Astrid Kleppe** (2005) *Samarbeid på tvers eller tverke?: Om samarbeid mellom barnevern og familievern i familier der foreldra er i alvorleg og langvarig konflikt om barn.* Masteroppgave ved Høgskulen i Volda.
- Gamst, Kari Trøften** (2011) *Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor.* Oslo: Universitetsforlaget
- Gulbrandsen, Wenke, og Odd Arne Tjersland** (2011) *FORM-prosjektet. Foreldremekling ved samlivsbrudd. Delrapport nr. 2.* Oslo: Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Haavind, Hanne** (2000) På jakt etter kjønne betydninger. I Haavind, Hanne (red) *Kjønn og fortolkende metode.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Heltne, Unni, og Per Øystein Steinsvåg** (2011) Begrepsavklaringer og oversikt. I Heltne, Unni, og Per Øystein Steinsvåg (red) *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Hydén, Margareta** (2001) For the child's sake: parents and social workers discuss conflict-filled parental relations after divorce. *Child & Family Social Work* 6 (2):115-128.
- Isdal, Per** (2000). *Meningen med volden.* Oslo: Kommuneforlaget.
- Jaffe, Peter G., Nancy K. D. Lemon og Samantha E. Poisson** (2003) *Child custody & domestic violence: A call for safety and accountability.* London: Sage.
- Koch, Katrin** (2000) *Når mor og far møtes i retten: barnefordeling og samvær.* Vol. 13/00, NOVA-rapport. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Koch, Katrin** (2008) *Evaluering av saksbehandlingsreglene for domstolene i saker om foreldreansvar, fast bosted og samvær.* Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Kvale, Steinar, og Svend Brinkmann** (2009) *Interviews: learning the craft of qualitative research interviewing.* Los Angeles, California: Sage.
- Lassen, Rikke** (2005) Barnevernet og foreldre i konflikt. *BVpraxis* 4:9.
- Lindboe, Knut** (2012) *Barnevernrett.* Oslo: Universitetsforlaget
- Mossige, Svein, Odd Arne Tjersland, Wenke Gulbrandsen, Tine K. Jensen og Sissel Reichelt** (2003) Mistanke om seksuelle overgrep mot barn : Utviklingen i familier under og etter samtalehjelp. *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 40 (4):295-306.
- Nilsen, Wendy, Anni Skipstein og Kristin Gustavson** (2012) *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling; Konsekvenser for barn og unge.* Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Nylund, Anna** (2011) Mekling i barnefordelingssaker på godt og ondt. *Tidsskrift for familierett, arverett*

og barnevernrettslige spørsmål 9 (4):302-322.

Oppedal, Mons (2008) Vold og seksuelle overgrep som argument i avgjørelser etter barneloven.

Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål 6 (2):107-122

Patton, Michael Quinn (2002) *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks, California: Sage Publications

Rød, Per Arne (2010) Konfliktfylt barnefordeling – arena for barnevernet? *Fokus på familien* (2):92-111.

Rønbeck, Knut (2008) *Konflikt og forsoning: en evalueringsundersøkelse*. Institutt for psykologi, Det samfunnsvitenskapelige fakultet,

Universitetet i Oslo, [Oslo].

Schön, Donald A. (1983) *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New York: Basic Books.

Skjørten, Kristin (2005) *Samlivsbrudd og barnefordeling: en studie av lagmannsrettsdommer*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Skjørten, Kristin (2010) Barns meninger om samvær. I Kjørholt, Anne Trine (red) *Barn som samfunnsborgere – til barnets beste?* Oslo: Universitetsforlaget.

Søftestad Siri, og Ruth Toverud (2012) Challenges and Opportunities: Exploring Child Protection Workers' Experiences of Ensuring Protection of the Child during Child Sexual Abuse Suspicion. *British Journal of Social Work*.

Online publication: July 3, 2012

Søftestad, Siri, og Ruth Toverud (2012) Parenting conditions in the midst of suspicion of child sexual abuse (CSA). *Child & Family Social Work* 17 (1):75-84.

White, Susan (1998) Interdiscursivity and Child Welfare: The Ascent and Durability of Psycho-legalism. *The Sociological Review* 46 (2):264-292.

Ådnanes, Marian, Gry Mette D.

Haugen, Heidi Jensberg, Tonje

Lossius Husum, og Minna

Rantalaiho (2011) Hva karakteriserer vanskelige saker i foreldremekling, og er meklingsordningen godt nok tilpasset? Resultater fra evaluering av mekling etter ekteskapslov og barnelov. *Fokus på familien* 2:84-113.